

30 rokov uvedenia do trvalej prevádzky vodárenskej nádrže Starina

Banská Štiavnica , 16.09.2019

Tento rok uplynie 30 rokov od uvedenia do trvalej prevádzky najväčšej vodárenskej nádrže pre zásobovanie pitnou vodou v strednej Európe. V rámci osláv organizujeme odbornú konferenciu, 19.septembra 2019, ktorá sa bude konať pod záštitou pána prezidenta, Ing. Rudolfa Schustera, PhD., ktorý je vyštudovaný vodohospodár, a ktorý sa tiež zaslúžil o to, aby pitnú vodu zo Stariny pili aj obyvatelia Košíc.

Industrializácia Slovenska, vďaka ktorej sa rýchlo zvyšovala životná úroveň obyvateľstva a rast priemyslu vyvolali zvýšené nároky na zásobovanie pitnou vodou. A práve nedostatok zdrojov pitnej vody si vynútil také riešenie zásobovania pitnou vodou, ktoré pomocou skupinového vodovodu dokáže zásobovať z jedného vodného zdroja pomerne veľkú oblasť. Vodárenská nádrž Starina s úpravňou vody v Stakčíne dokázali túto potrebu naplniť. Objem Stariny tvorí 31% objemu všetkých slovenských vodárenských nádrží pri kvalite surovej vody približujúcej sa k tej upravenej.

Ako zdroj povrchovej vody sa v tomto prípade vybrala horná časť povodia rieky Cirocha nad obcou Starina. Kvôli hygienickým požiadavkám na kvalitu vody v nádrži bolo povodie ešte pred samotnou výstavbou rozdelené na 3 ochranné pásma. V rámci toho bolo nutné vysídliť obce Starina, Dara, Ostrožnica, Smolník, Veľká Poľana Zvala a Ruské. Spolu sa z povodia vysídliť 3463 obyvateľov zo 769 príbytkov, ktoré boli následne asanované.

Podľa pôvodnej koncepcie mala vodárenská nádrž Starina tvoriť vodný zdroj pre zásobovanie okresov Humenné, Vranov nad Topľou, Michalovce a Trebišov. Dynamický rozvoj mesta Prešov a deficit vody v meste Košice vyvolal požiadavku na riešenie tejto situácie a tak vznikla nová koncepcia skupinového vodovodu. Namiesto plánovanej výstavby privádzačov pre okresy Michalovce a Trebišov bol zrealizovaný privádzač do Prešova a Košíc.

Dnes je to už 30 rokov od uvedenia do trvalej prevádzky najväčšej vodárenskej nádrže v strednej Európe. V súčasnosti, po úprave v Stakčíne zásobuje cez diaľkovod, ktorý je v kompetencii Východoslovenskej vodárenskej spoločnosti, a.s., 326 241 obyvateľov v 200 mestách a obciach.

Vodárenská nádrž bola vybudovaná v rokoch 1981 až 1988 na hornom toku rieky Cirocha v riečnom kilometri 37, 250, v Bukovských vrchoch na území národného parku Poloniny. Napúšťanie vodného diela sa začalo 20.8.1987 o 13.00 a trvalo do 27.3.1989 s uvedením do trvalej prevádzky 28.11.1989. Plocha povodia k priehradnému profilu predstavuje 130, 66 km² a dĺžka údolia Cirochy od prameňa predstavuje 17,3 km.

Základným účelom stavby je zabezpečovanie pitnej vody pre Východné Slovensko, znižovanie povodňových prietokov a zabezpečovanie minimálneho sanitárneho prietoku na Ciroche pod vodnou stavbou.

Celý komplex vodárenskej nádrže sa teda skladá zo samotnej hrádze na rieke Cirocha, združeného funkčného objektu, vyvolaných investícií (preložka ciest a vedení, terénne úpravy), úpravne vody v Stakčíne a skupinového vodovodu.

Heterogénna zemná sypaná **hrádza**, ktorá je v korune široká 7 metrov a dlhá 311 metrov. Maximálna výška hrádze nad dnom predstavuje 50 metrov. V osi hrádze je vybudovaná injekčná chodba, ktorá je následne prepája komunikačnou chodbou združený funkčný objekt. V rámci prepojenia úseku od prevádzkovej budovy po korunu združeného funkčného objektu je potrebné zdolať 679 schodov. Celková kubatúra použitých materiálov je 1,55 mil. m³. Ak by sme toto množstvo prepočítali na nákladné autá bolo by ich 300 000 a ak by sme tieto autá zoradili za sebou, tak by predstavovali kolónu dlhú 1500 km.

Ďalšou hlavnou časťou vodnej stavby je **združený funkčný objekt**, ktorý zabezpečuje prevedenie veľkých vôd, vypúšťanie vody z nádrže do koryta Cirochy pod priehradou. Z tohto miesta sa odoberá aj voda pre vodárenské účely jedného zo štyroch odberných horizontov, čo umožňuje odoberať pre úpravňu vody operatívne tú najkvalitnejšiu vodu. Tento objekt konštrukčne pozostáva zo zvislého bezpečnostného šachtového priepadu hlbokého 37 metrov, cez ktorý voda počas povodní „prepadne“ a z vodorovného odvádzачa, ktorý je ukončený vývarom, pomocou ktorého „prepadnutá“ voda odteká do koryta Cirochy.

Vybudovaním priehrady v údolí Cirochy vznikla samotná **akumulačná nádrž** s dĺžkou 3,5 kilometra. Celkový objem nádrže je 59,8 mil. m³, z toho zásobný predstavuje 45,05 mil. m³ a stály objem 6,03 mil. m³. Maximálna prevádzková hladina je v úrovni 340 m n. m. a naopak minimálna prevádzková hladina je na kvóte 315 m n. m. Plocha, ktorú zaberá nádrž 311,4 ha.

Prevádzku vodárenskej časti a teda úpravu surovej vody v úpravni v Stakčíne a dodávku pitnej vody pre koncového užívateľa zabezpečuje Východoslovenská vodárenská spoločnosť, a.s. prostredníctvom diaľkovodu dlhého 134,5 km až do Košíc.

Celkové náklady na výstavbu vodnej stavby predstavovali viac ako 1 miliardu korún československých.

Od decembra 1987, kedy sa začala aj napriek tomu, že stavba nebola dokončená, odoberať voda pre pitné účely do roku 2019 bolo pre odberateľov dodaných takmer 510 miliónov m³ vody. Pre porovnanie to znamená, že obyvatelia doteraz „vypili“ Starinu 11 krát.

Pri predstavovaní Stariny nám nedá nespomenúť aj nášho kolegu Ing. Juraja Motyčku, ktorý je s ňou spätý vari najviac. Bol pri jej „rodení sa“ ako stavbyvedúci či geodet a tesne pred dosypaním posledných kubíkov hrádze, keďže si bol vedomý, že svoju prácu odviedol kvalitne, stal sa vedúcim vodnej stavby, ktorým je tu dodnes.

V rámci osláv 30. výročia uvedenia do trvalej prevádzky vodárenskej nádrže Starina, sa 19.9.2019 od 10.00 v kaštieli Snina koná konferencia, pod záštitou pána prezidenta Ing. Rudolfa Schustera, PhD. Po konferencii bude možné absolvovať prehliadku vodnej stavby Starina, ktorá je plánovaná na 14.30. Okrem odborných prezentácií bude od dnešného dňa v galerijných priestoroch kaštieľa v Snine sprístupnená výstava s názvom „STARINA - VODA VIERY“, ktorá zahŕňa prezentáciu troch dokumentárnych projektov. Ich ústrednou témou je oblasť terajšej vodárenskej nádrže Starina a život vysídlencov rusínskej národnosti z dedín Dara, Ostružnica, Ruské, Starina, Smolník, Veľká Poľana a Zvala. Ide o projekty Rusnaci, Rusínia Svedectvo spod Pľaše. Výstava potrvá do 19.10.2019. Okrem toho sa na konferencii odprezentujú aj výtvarné diela umelcov p. Kolysníka a Smoláka, ktoré sú inšpirované udalosťou výstavby nádrže.

Doplňujúca informácia pre médiá:

SLOVENSKÝ VODOHOSPODÁRSKY PODNIK, štátny podnik bol založený v roku 1997. Vznikol spojením štyroch štátnych podnikov – Povodie Dunaja, Povodie Váhu, Povodie Hrona a Povodie Bodvy a Hornádu.

SVP, š. p. spravuje vodné toky v dĺžke 32 738 km, 303 vodných nádrží, 2 811 km ochranných hrádzi a kanálovú sieť v dĺžke 1 812 km, takisto je prevádzkovateľom Vodného diela Gabčíkovo. Celková plocha povodí je 49 015 km².

Organizačne je tvorený Podnikovým riaditeľstvom so sídlom v Banskej Štiavnici, štyrmi odštepnými závodmi (Bratislava, Piešťany, Banská Bystrica a Košice) a jednotlivými správami povodí.

Odštepný závod Bratislava

- *Závod Dunaj*
- *Závod Gabčíkovo*
- *Správa povodia Moravy*
- *Správa vnútorných vôd Komárno*
- *Správa vnútorných vôd Šamorín*

Odštepný závod Piešťany

- *Správa povodia horného Váhu*
- *Správa povodia stredného Váhu 1*
- *Správa povodia stredného Váhu 2*
- *Správa povodia dolného Váhu*
- *Správa povodia hornej Nitry*
- *Správa povodia dolnej Nitry*

Odštepný závod Banská Bystrica

- *Správa povodia horného Hrona*
- *Správa povodia dolného Hrona a povodia dolného Ipl'a*
- *Správa povodia horného Ipl'a*
- *Správa povodia Slanej*

Odštepný závod Košice

- *Správa povodia Hornádu a Bodvy*
- *Správa povodia Bodrogu*
- *Správa povodia Laborca*
- *Správa povodia Dunajca a Popradu*